SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:813

av Sten Bergheden (M)

Höjda åldersgränser i nationella screeningprogram

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att höja åldersgränserna i de nationella screeningprogrammen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka förutsättningarna för att inkludera screening av prostatacancer i de nationella screeningprogrammen och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Idag uppnår fler kvinnor och män en högre ålder och är friskare än för bara något decennium sedan. Men de nationella screeningprogrammen tycks inte ha hängt med i denna utveckling, där erbjuds exempelvis screening med mammografi för att upptäcka bröstcancer för kvinnor enbart upp till 74 års ålder.

Samtidigt vet vi att tusentals kvinnor 75 år och äldre drabbas av bröstcancer varje år och riskerar allvarliga men eller att dö i förtid på grund av sen upptäckt. Mänskligt lidande och mer avancerad vård på grund av sen upptäckt är inte önskvärt, men är dessvärre det som blir resultatet. Det här handlar också om människors mamma, farmor, syster eller vän som på detta sätt ges signalen från samhället om att betraktas som

mindre viktig efter en viss ålder. Sådan särbehandling är inte acceptabel. Mot denna bakgrund bör därför möjligheten att höja åldersgränserna i de nationella screeningprogrammen ses över. Tidig upptäckt innebär att chanserna ökar för att kunna få både rätt behandling och behandling i tid. Det tjänar både individ och samhälle på. Flertalet cancertyper blir vanligare med åldern.

Ett problem i sammanhanget är att det saknas tillräcklig evidens för nyttan av screening i högre åldrar. Men det finns heller ingen evidens emot nyttan av screening bland äldre – till exempel saknas generellt sett forskning och studier kring vilken nytta som mammografiscreening skulle kunna göra i åldern 75 år och äldre. Sunt förnuft säger att screening i högre åldrar skulle medföra nytta, då cancerformer inte tar hänsyn till ålder utan lär bete sig likadant före som efter en viss åldersgräns.

Allt detta bottnar dock i att det genomförs för lite forskning som rör äldre och äldres sjukdomar. Därför vore det positivt om det inom svensk forskning kan stimuleras till mer evidens när det gäller nyttan av screening bland äldre.

Den vanligaste cancerformen bland män i Sverige är prostatacancer. Men Socialstyrelsen rekommenderade 2018 att hälso- och sjukvården inte bör erbjuda screening för prostatacancer med enbart PSA-prov. Sedan dessa har det gjorts framsteg inom forskningen och i flera andra länder finns redan screeningprogram för att upptäcka och behandla prostatacancer i ett tidigt skede.

Och i Region Skåne genomförs testning i pilotform, där män 50-74 år sedan ett par år kan regelbundet testa sig för prostatacancer, vilket bör utvärderas. Det är därför på tiden att en det på nytt övervägs att inkludera screening av prostatacancer i de nationella screeningprogrammen.

Sten Bergheden (M)